gedoopt en met hunne ouders of met attest tot deze gemeente overgekomen zijn".

»Duplicaatboeken" kennen wij als Gereformeerde menschen natuurlijk niet. Zij zijn ook niet anders dan een nieuwe uitvinding der Doleerenden. In zulk een boek heeft men, zoover men die machtig kon worden, ook de namen opgeschreven, die in het lidmatenboek der Hervormde Gemeente gevonden worden, ook die met de doleantie niet medegaan. Dus een afschrift of eene nabootsing van een Hervormd lidmatenboek. Zulk een boek is dan even waar, maar ook even valsch als de paradoxale verklaring, gelijk dezer dagen van Heemse en Leiden uitging: *dat de doleerende Kerkraad voor heel de Hervormde Gemeente het juk afgeworpen heeft en tot de Gereformeerde Belijdenis en Kerkorde is teruggekeerd.*

Hier in Leiden zal men er zeker ook de namen van professor Rauwenhof en Kuenen, ja van de meesten onzer moderne professoren inschrijven, want het is bekend, dat ze in volle rechten lidmaten zijn der Herv. gemeente alhier. En wat zal men met de moderne en liberale leeraren als Hagens, v. Boekeren en Scheffer aanvangen. Zij zijn toch ook Hervormde lidmaten, en ambtsdragers bovendien.

Het gaat toch niet aan, dat wij, Chr. Gereformeerden, ons door middel der Doleerenden, ook weer lieten samenkoppelen met het Herv. Kerkgenootschap, van 'twelk ons de Heere zoo genadiglijk verlost heeft.

Hoe onuitsprekelijk jammer, dat men een heilige zaak, zooals de reformatie der Kerk behoorde te zijn, met zooveel onwaarheid omsluiert Is 't wonder, dat de wereld om al zulke vertooningen lacht en de zaak en den naam des Heeren des te meer gaat lasteren? Is 't niet ontzettend, dat men bij al zulke handelingen ook nog gaat *bidden*, die men nooit anders dan *onwaarheid* zou genoemd hebben, indien men niet op Dr. Kuypers gezag was gaan gelooven, dat het er zoo naar toe moest? En dat nu alles en alleen om toch maar iets anders te schijnen dan de Christelijke Gereformeerde kerken.

Wij houden de Synodale Herv. gemeente niet voor één en dezelfde met de onze en die der Doleerenden. Zij zijn voor ons twee. Wij schrijven alleen dezulken in onze lidmatenboeken in, die met de Belijdenis der Gereformeerde Kerk instemmen, op welke eenvoudige wijze die instemming ook plaats vinde.

Wie van beiden handelt Gereformeerd?

Zegt men: ja, wij houden de belijdende geloovigen, die wij gaan doleeren, eigenlijk in het wezen der zaak alleen voor de Kerk. Welnu, waarom schrijft men ook niet alleen dezulken in zijn lidmatenboek en hunne minderjarige kinderen, die nog in de ouders gerekend moeten worden, in »Het Boek van de kinderen der gemeente"? En wat verschilt men dan van de Chr. Ger. Kerken? Maar dezulken, die bestist tot de niet-belijdende massa-Kerk willen blijven behooren, en weigeren hun hals onder het juk van Christus te buigen, die mag ik niet inschrijven in het boek van de lidmaten der belijdende gemeente des Heeren, zoo ik niet èn mijn boek èn het karakter der belijdende Kerk wil vervalschen."

Tot zoover Ds. Beuker.

Daargelaten nu de o. i. onjuiste bewering, dat de Doleerenden in gemeenten waar zij Duplicaatboeken aanlegden, ook dezulken inschreven, die de Reformatie tegenstaan — ook *de Hoop* weerspraak dit beweren reeds — zoo ziet men uit deze aangehaalde volzinnen, dat Ds. B. in het minst geen crediet heeft voor de afwijkende gevoelens der Doleerenden; dat hij in hun kerkelijk optreden onware vertooningen meent te bespeuren, waarbij slechts een mensch — Dr. Kuyper — gevolgd wordt, en niet de vreeze Gods de drijfveer en zijn Woord het richtsnoer is, zoodat in die betrekking het *gebed* een ergerlijke schijnheiligheid wordt.

Nu maakt Ds. B. er Dr. Kuyper een verwijt van, dat hij de Chr. Geref. miskent en de pogingen van de Assensche Synode zoo weinig verstaat en waardeert". Doch wij vragen: heeft niet Dr. K. het recht om dat verwijt om te keeren en te zeggen: »Als Ds. B. de pogingen der Doleerenden zoo weinig verstaan en waardeeren kan, zal het wel moeielijk gaan, om zulk een gemeenschappelijke basis te vinden, die de geref. belijdenis en practijk, en de waardigheid der Doleerende Kerken niet te na komt, en tegelijk met Ds. Beukers bedoelen overeenkomt."

Niet slechts ontbreekt het Ds. B. aan *waardeering*, doch hij gaat *effentjes* te werk; hij *veroordeelt* de methode der Doleerenden als onzuiver, onwaar en ongeregeld. Aan *hun* kant alleen moet alles veranderen. En in dit gedachtenverband zijn de Doleerende kerken ook geen »wettige" openbaring van het lichaam Christi. Die »wettige" openbaring is dan enkel de Chr. Geref. kerk, en anders geen. Ds. B. ontkent dan ook in het minst niet, dat de afscheiding van '34 de eenig *wettige* kerkopenbaring is; maar geen alleen toe, dat zij niet de eenig *mogelijke* wijze van openbaring is.

Moet nu zulk eene kerkbeschouwing doorgaan, dan helpt er geen wrikken of buigen aan, en kan er van de vereeniging voorshands niets komen. Maar dan moet Ds. B. ook niet langer zeggen, dat hij wil onderhandelen *op voet van gelijkheid* en met wederzijdsche erkenning. Zoo iets kan Ds. B. niet bedoelen. Uit alles blijkt, dat in zijn oog de beschouwingen der Doleerenden verwerpelijk zijn.

Wij betreuren dit aanvallend betoog van Dr. B. vooral omdat hij noch uit Gods Woord, noch uit de Belijdenis iets *bewijst* van hetgeen hij den Doleerenden ten laste legt; doch wij hopen nog steeds, dat de Synode van Kampen straks meer broederlijk en ruimer zal oordeelen.

Deze loop van zaken was te verwachten.

Juist doordien Ds Beuker een lijn koos, waarop hij óf zelf dood- óf ons omverloopt, kon het niet uitblijven of hij moest reactie in zijn eigen kring uitlokken.

Immers, over al deze fraaie redeneeringen heen, blijft een deel van 's Heeren volk bij hem en bij ons roepen: »*Toch willen, toch moeten, toch zullen we één zijn!*"

KUYPER.

Officieele berichten uit de Ned. Geref. kerken.

's-GRAVENHAGE. De kerkeraad der Ned Ger. gemeente (doleerende) maakt bekend, dat de bevestiging van den beroepen herder en leeraar J. C. Sikkel D. V. zal plaats hebben den 18 November 1888, des voormiddags te 10 uren door Prof. Dr. F. L. Rutgers, consulent der gemeente; ook zal bij diezelfde gelegenheid de nieuwe noodkerk »de Westerkerk" in gebruik genomen worden. 's Avonds te 6 uren zal de intrede gehouden worden.

Namens den kerkeraad,
J. VAN MOURIK, *Praeses.*
W. VAN GEEST, *Scriba.*

Woensdag 10 Oct. werd te Delft een prov. diac. conferentie gehouden. Twee en twintig diaconieën waren vertegenwoordigd. Dr. W. Geesink van Rotterdam leverde een referaat over een gesticht voor ongeneeslijke zieken. Het grootste bezwaar, aan de oprichting verbonden, achtte de referent het vinden van voor deze kranken geschikte verpleegsters. Dit bezwaar acht hij echter niet onoverkomelijk. In eene resolutie, die hij voorstelde, werd de noodzakelijkheid eener zoodanige inrichting uitgesproken; den kerken werd opgedragen om te zien naar zusters, die voor dezen dienst der barmhartigheid roeping gevoelen; terwijl werd voorgesteld om, als dezen gevonden en opgeleid waren, tot de stichting over te gaan; een en ander werd met algemeene stemmen aangenomen. Eéne diaconie slechts onthield zich van stemming. De broeders Geesink en Lion Cachet werden aangewezen om als commissie voor deze zaak op te treden en aan de eerstvolgende conferentie een voorloopig plan van inrichting voor te leggen. Nog werden verslagen uitgebracht van het Doorgangshuis en van het Bureau voor werkeloozen. Voor het eerste was reeds een geschikte directrice gevonden, zoodat begin November de stichting zou worden geopend in het daartoe reeds gehuurde huis. Omstreeks vier uur scheidden de broeders van elkander.

De vergadering was te half elf uren door Dr. Geesink geopend en werd door Ds. Klaarhamer gesloten, terwijl Ds. Reuyl van Zevenhoven haar leidde.

C. W. J. VAN LUMMEL,
Cond.-secr.

DELFT, 16 October. Hedenavond vergaderden de stemgerechtigde mansleden, om eene aanwijzing voor het beroep te doen, uit het door den Kerkeraad gestelde tweetal.

De keuze der vergaderden, welke is de keuze der gemeente, werd bepaald op Ds. C. W. J. van Lummel, van Waarder; waarop de Kerkeraad nog dienzelfden avond overging deze tot herder en leeraar voor de Kerk van Delft te beroepen.

Geve de Heere in zijne genade der Kerk van Delft en den beroepen leeraar veel gebeds voor deze zaak, opdat, kon het in zijn raad bestaan, zoodoende de schreiende behoefte aan een eigen dienaar des Woords vervuld werd.

P. GOUDAPPEL,
Scriba.

NIEUW-HELVOET. De nieuwgebouwde Kerk der Ned. Ger. Gemeente alhier nadert tot veler blijdschap weldra hare voltooiing en zal, zoo de Heere wil, op 28 October a.s. in gebruik genomen worden.

Tot de plechtigheid der inwijding van dit Godshuis hoopt tot ons over te komen de WelEerw. ZeerGeleerde Heer Ds. Rudolph van Heinenoord om dan des morgens te half tien en des avonds te zes uren in de bediening des H. Evangelies voor te gaan.

Namens den Kerkeraad,
H. MOERMAN,
Scriba.

Buitenland.

Engeland. Het Church-congress.

De belangrijkste vergadering der Episcopale kerk, het 28ste »Church-congress" is in het laatst van September te Manchester vergaderd geweest onder voorzitterschap van Dr. Moorhouse, bisschop van Manchester. In zijn inleidend woord gaf deze hiërarch te kennen, dat voornamelijk twee brandende quaestiën een theoretische, zoo niet practische oplossing vereischten. De eerste was de vraag, in hoeverre het der geestelijkheid geraden is, om de welgestaafde uitkomsten van de critiek op den Bijbel in hun onderwijs mede te deelen? De bisschop hield het voor onmogelijk om vrijuit te spreken over de resultaten ook van die critiek, welke den Bijbel met den meesten eerbied behandelt, zonder in strijd te komen met zekere inzichten, die omtrent de inspiratie van den Bijbel gekoesterd worden Hij verzekerde, dat de Katholieke (met de Roomsche) kerk nooit een woordelijke, algeheele of dynamische ingeving der Schrift had aangenomen, aan welke theoriën door zoove'en wordt vastgehouden Het was volgens hem geraden om de vraag in overweging te nemen, om open en rond, maar toch ook bedachtzaam en voorzichtig, »den waren staat van het geding" mede te deelen. Het tweede punt, dat volgens den voorzitter aan de orde komen zou, was de vraag, hoe aan de schreiende maatschappelijke nooden tegemoet te komen, nu vooral in de groote steden aan de eene zijde de weelde steeds grooter wordt en aan den anderen kant de ellende steeds toeneemt De vragen, die hierbij aan de orde komen, zijn vele, o. a. hoe zal men de ellende zoeken te lenigen zonder de luiheid te bevorderen? Hoe zal men een meer redelijke verdeeling van vermogen verkrijgen zonder dat de veer van geestkracht en zelfverlooche ning verbroken wordt? Hoe zal in dezen de Staat hulp verleenen zonder de vrijheid en onafhankelijkheid van het individu te na te komen? Hoe zullen wij de zorgelooze vermenigvuldiging van een zwak en boos geslacht van armen stuiten zonder de onzedelijkheid in de hand te werken? Hoe zullen wij de Christelijke beginselen, die volmaaktheid in de liefde eischen, ingang doen vinden in eene maatschappij, die doordrongen is van lage en zelfzuchtige hartstochten?

Na deze redevoering werd er gediscuteerd over de vraag: »In hoeverre moeten de resultaten van de historische en wetenschappelijke critiek, voornamelijk over het Oude Testament, in de prediking en in het catechetisch onderwijs medegedeeld worden." Opmerkelijk dat er niet één ernstig vermanende stem werd gehoord om te waarschuwen tegen de afbrekende critiek van de Wellhousen's en de Robertson Smith's. Enkele sprekers vonden het minder geraden; om in den tegenwoordigen tijd de menschen de resultaten van wetenschappelijke onderzoekingen mede te deelen; doch principieel verzet tegen de mishandeling van Gods Woord, gelijk die door de handen van de moderne critici gedreven wordt, werd er niet vernomen.

Wij zullen niet verder uitweiden over de verhandelingen van het congres; alleen willen wij erop wijzen, dat er te kennen gegeven werd, dat de benoeming van een bisschop voor Birmingham in een dringende behoefte zou voorzien; terwijl volgens denzelfden spreker nog zeven andere bisdommen behoorden te worden gesticht. Majoor Churchill meende, dat het aantal bisschoppen moest vermeerderd en hunne inkomsten moesten verminderd worden. Hij was van oordeel, dat de bisschoppelijke paleizen moesten veranderd worden in Christelijke instellingen van liefdadigheid, als hospitalen enz. Canon Isac Taylor gaf als zijne meening te kennen, dat de lichamelijke kracht der bisschoppen dikwijls verspild werd, doordat zij genoodzaakt waren om hunne handen te leggen op de onreine hoofden van duizenden, die de confirmatie begeeren. De minste dienst was voor de hoogste waardigheidsbekleeders weggelegd. Deze uiting was sommigen toch wel wat te kras; vandaar dat uit veler mond het „shame" (schande) gehoord werd.

Ten slotte kwam ook nog het vraagstuk van de eeuwige straffen ter sprake De aartsdeken Farrar verwierp de orthodoxe leer omtrent de eeuwige straf. Hij hield staande, dat deze leer God onteerde, in tegenspraak was met de blijde boodschap des heils en fundamenteel tegen gerechtigheid en genade overstond. Daarenboven hield hij de orthodoxe leer omtrent het lot der goddeloozen, die in hunne zonden sterven, in strijd met het natuurlijk verstand en de conscientie der menschen, terwijl hij die leer ook voor practisch dood verklaarde. Ook trachtte hij Dr. Pusey's bedenkingen tegen zijne preeken, waarin hij hetzelfde uitgesproken had, te weerleggen. Nog verder ging de heer Cox; zijn oordeel omtrent dit onderwerp kon onder de volgende stellingen gebracht worden:

De heerschende leer omtrent eeuwige straffen is een moderne ketterij. De eschatologische uitspraken in de brieven van Judas en Petrus zijn aan Henoch ontleend; de Openbaring is geheel of bijna geheel uit hetzelfde boek afgeleid; de substantie van de redenen des Heeren bij Mattheus was uit dezelfde bron geput, en werden niet uitgesproken, gelijk zij overgeleverd zijn, ja werden zelfs naar alle waarschijnlijkheid in het geheel niet uitgesproken. Nu en dan werd de spreker door het roepen van »Amen" geïnterrumpeerd.

Tegen dit spreken werd echter ernstig protest ingediend door den predikant Dr. Randall, die opkwam tegen de »ongemotiveerde zielverwoestende ketterijen," welke dien dag verkondigd waren. Maar tot een algemeen protest van het congres kwam het niet.

Tijdens het congres werd nog uitgesproken, dat het een nationale ramp zou zijn, wanneer de Episcopale kerk hare geldelijke en zedelijke steun van de zijde van den staat verloor. Doch tevens sprak men het uit, dat in geval van »disendowment" de kerk zich door haar eigene kracht zou weten staande te houden.

Wij meenen dit te moeten betwijfelen. Jammerlijk is het met de Episcopale kerk gesteld. Aan de eene zijde eene richting, welke lijnrecht naar Rome terugvoert, aan den anderen kant steekt het ongeloof in de kerk op eene wijze het hoofd op, gelijk bleek op het Church-congress, waardoor het aan den dag kwam, dat o! zoo bitter weinigen nog op het fundament van de confessie van Westminster staan. Door ongeloof en bijgeloof worden dus de muren der Episcopale kerk fel bestookt en als nu niet de Staat zijn gouden en zilveren stutten erbij plaatste, zouden zij reeds zijn omvergerammeid. Valt echter die Staatshulp weg, dan zijn volgens ons de dagen der Staatskerk geteld.

Opmerkelijk is het, dat de Episcopale hiërarchie het voortkankeren van het ongeloof in de predikanten en gemeenten maar laat begaan, zonder ooit van de haar verleende macht gebruik te maken.

WINCKEL.

Voor Kinderen.

De levensspreuk.

In de vorige eeuw woonde in Middelburg — waar toen meer handel was dan nu — een koopman, die vóór in al zijn boeken deze spreuk had geschreven:

»Hier een haertjen,
Ginds een paertjen."

Toen nu zijn zoon veertien jaar oud was geworden en op 't kantoor kwam, zag hij die woorden. Hij begreep ze niet, en vroeg dus aan vader wat ze beteekenden.

»Dat is eigenlijk een spreuk voor jagers", was 't antwoord. »Als een jager zijn geweer aanlegt en hij stelt het bij het mikken maar een haartje te hoog of te laag, dan zal dat voor den weg dien de kogel neemt, ten slotte wel een verschil maken in den afstand zoo breed als een paard. Hij zal dus het doel waarop hij schiet nooit treffen, al scheelt het in 't begin ook nog zoo weinig."

»Maar", vroeg de zoon, »waarom staat dit nu hier vóór in al de boeken?"

»Dat is tot waarschuwing voor mij zelf en anderen", was 't antwoord. »Want in het leven gaat het ook zoo."

»Toen ik nog een knaap was, ging ik ter school te Amsterdam. Daar waren onder meer twee jongens, ook uit deze stad, kostleerlingen als ik. Wanneer we nu 's middags onze boterhammen hadden opgegeten, dan wierp mijn eene kameraad altijd de kruimels weg. De ander daarentegen bewaarde hen, en gaf ze aan de vogeltjes die in den tuin kwamen.

Op zekeren dag merkte de meester op wat de jongens deden en hij bestrafte den eerste omdat hij de kruimels wegwierp.

»Och meester", zei de jongen, »wat hindert dat? 't Komt toch op een paar kruimels minder of meer niet aan."

»Zeg dat niet jongen", zei onze meester. »Hier een haartje, ginds een paardje. Als gij op dat kleine verschil niet let, zoudt gij later heel anders kunnen uitkomen dan uw zuinige kameraad, die voor de vogels zorgt."

„En is dat ook zoo uitgekomen?" vroeg de zoon.

„Dat wilde ik u juist vertellen", sprak de vader. „De een — ik zal hun namen maar verzwijgen — de spaarzame, werd later koopmansbediende en verdiende reeds spoedig goed geld, dat hij niet verkwistte. Toen ik op mijn vijf en twintigste jaar mijn handelszaak opzette, sprak ik hem nog eens en 't ging hem goed. De ander was toen eigenlijk nog niets en is thans sjouwer hier aan de kade. En hoewel nu zeker de Heere God alle dingen leidt, toch geloof ik dat we bij hun levensloop wel terdege moeten letten op dat verschil, hoe klein ook, in hun jeugd. Ik was er ten minste zoo door getroffen, dat ik al aanstonds in mijn boeken de spreuk schreef, die gij er nu in vindt. Onthoud die, want zij kan u heel uw leven van dienst zijn."

SLAPERS.

Een dominé sprak onlangs op de catechisatie tot de kinderen over Eutychus, den jongeling van wien we in de Handelingen lezen dat hij, toen Paulus zeer lang sprak, door slaap werd bevangen en uit het venster viel.

»Dan had hij ook maar niet moeten slapen" zei een der jongens.

»Zeker" zei de dominé, »maar bedenk dat Paulus lang sprak, zoodat het middernacht werd, en ook dat Eutychus in 't venster zat Er was dus wel eenige reden voor 't slapen en het vallen.

»Ja, maar dominé", zei de knaap weer, »is het dan niet verkeerd te slapen bij de preek?"

»Wel gewis", sprak de dominé", het is even onaangenaam voor wie spreekt als verkeerd voor de hoorders. Maar weet gij, kinderen, wat nog veel erger is? Dat er zoovelen zijn, die slapen, schoon zij de oogen wijd open hebben. Begrijpt gij dat?"

Dat moeten de lezers zich zelf ook eens vragen.

VOOR WEETGRAGE LEZERS.

Wanneer men iemand gemakkelijk een genoegen kan doen, zou 't al bijzonder onheusch zijn dat na te laten. (Waarom we hiermee beginnen, zullen de schrijvers van eenige brieven, die we ontvangen hebben, zeker wel begrijpen — en andere lezers nu misschien ook.)

Een paar dagen geleden las ik ergens, dat het verwonderlijk is, hoezeer men de Nederlanders, zelfs in verre streken altijd, naar hun spraak onderscheiden kan, om aan te wijzen uit welk gewest van ons land zij komen. Een Fries spreekt anders dan een Zeeuw; een Noord-Hollander drukt zich anders uit dan een Limburger, schoon die alle Nederlanders zijn.

Dat ligt aan velerlei. Een Amsterdammer b. v. laat veelal de laatste *n* van een woord weg en zegt: *loope, steene*, voor: *loopen, steenen*. Een Arnhemmer zegt voor de oo dikwijls *eu* even als voor de *e*; b. v. *veur* en *speulen* in plaats van *voor* en *spelen*. De *ui* heet in vele streken altijd *u* b. v. *huzen* (huizen) In 't midden van ons land zegt men *je*, in 't zuiden dikwijls *ge*. Ook zijn er woorden die men alleen hier en daar hoort. Een *neef* een »*oomzegger*" noemen zal niemand in deze stad doen, en een *schuldenaar* een »*neef*" te noemen is, gelijk we pas van onzen vriend L. C. vernamen, alleen in Zeeland gebruikelijk.

Al die verschillen maken het natuurlijk niet gemakkelijk om iemand te verstaan, gelijk we al eens meer bepraat hebben. Als twee Groningers van het platteland of twee boeren uit Twente druk en snel met elkaar praten, zal menig Amsterdammer moeite hebben hen te verstaan, en omgekeerd zullen de eersten menig woord missen als eenige plat-Amsterdammers eens met elkaar aan het krakeelen zijn.

Wanneer ik b. v. hoor vertellen, dat een arm mensch »pauwenvleesch" heeft gegeten, zou ik haast vragen, of dat ook »paardenvleesch" moest zijn en toch is 't niet zoo. Menigeen begrijpt er heel weinig van, als hij leest van een *kater*, die een huisje heeft laten zetten, of van iemand die al pratende »hellig" werd. Wat een huis is, dat er »gammel" uitziet, of een jas die »schunnig" wordt — zie dat kan niet elk Nederlander u zeggen, al worden al die woorden in zijn land gebruikt.

Eens was iemand in een stad, die aan de Merwe ligt. Hij zou daar eten en op de spijslijst stond: »aardappelen met suikerboonen."

»Hé!" vroeg hij, »eet men dat hier samen?"

»Nu, is dat dan geen goede kost?" vroeg de waard.

De heer, die aan den Amstel woonde, begreep er niets van. Doch hij werd gerust gesteld toen er »spersieboonen" op tafel kwamen

»O", Zei hij, »nu vat ik het; maar hoe noemt men hier dan boonen van suiker?"

»Die heeten suiker*de* boonen", was 't antwoord.

En dat die suikerde of gesuikerde boonen goed smaakten, moest de heer erkennen, toen hij 't nagerecht proefde.

(*Wordt vervolgd.*)

HOOGENBIRK.

Ingezonden Stukken.

(*Buiten verantwoordelijkheid van de Redactie.*)

Haarlem, 25 Juni 1888.

Aan de Belijders van den Christus der Schriften, die nog onder de Synodale hiërarchie verkeeren.

Zij het mij vergund langs dezen weg een bescheiden en ernstig woord tot u, bijzonder tot de opzieners onder u, te richten.

Immers door hetgeen sedert het einde van 1885 is geschied, is uw stelling ernstiger geworden, waarop mijne aandacht bij vernieuwing werd gevestigd door wat ik las over hetgeen voor eenige maanden te Gendringen voorviel. Immers als een moderne zegt, dat hij »de Schriften des Ouden en Nieuwen Testaments voor het eenige Woord van God en de volkomene leer der zaligheid houdt, en alle leeringen verwerpt, die daartegen strijden, en belooft zijn ambt »gelijk hetzelve voorheen beschreven is, naar deze leer getrouw te bedienen, en dus te prediken *de onfeilbaarheid des Bijbels, de voldoening aan Gods gerechtigheid door den dood van Christus, de zaligheid uit loutere genade om zijne verdiensten, de noodzakelijkheid van wedergeboorte, bekeering en geloof in Christus, dat de Vader, de Zoon en de Heilige Geest de eenige, waarachtige en eeuwige God zijn.* (Dit laatste toch blijkt uit de Doopsformule, die in het bevestigingsformulier wordt aangehaald), dan zegt en belooft hij iets, waarvan hij *niets* gelooft. En zegt ge nu niet met mij, dat iemand, die *voor het oog van God* en in het midden van zijn gemeente zoo durft liegen, geen minder brandmerk verdient dan dat van GEWETENLOOS SCHEPSEL? Hoe zou elk man van karakter het beoordeelen, als iemand bij de aanvaarding van een *burgerlijk* ambt beloofde, de hem voorgestelde verplichtingen na te komen, maar reeds besloten was om *niet* dit, maar *het tegendeel* te doen. En heeft deze moderne niet juist hetzelfde gedaan. Terecht gaf dan ook het *Doctinchemsch Weekblad* aan zijne verontwaardiging over dezen gruwel lucht. 1) De kerkeraad te Gendringen schijnt echter weinig minder schuldig, als hij Ds. Ynzonides op een dwaalspoor heeft geleid 2).

Maar toch, ook tal van irenische opzieners gaan te dezen niet vrij uit. Ook zij hebben beleden: »de Schriften des Ouden en Nieuwen Testaments voor het eenige Woord van God te houden en de volkomene leer der zaligheid, en alle leeringen te verwerpen, die daartegen strijden." En toch zijn er velen onder hen, die deze Schriften *niet* als Gods Woord erkennen willen, maar beweren, dat dit er met vele verdichtselen in vermengd is, zoodat zij, dus evenals de modernen eedbrekers voor God den Heere zijn. Bovendien zijn er velen onder hen, die de verplichting op zich genomen hebben om *de leer onzer Gereformeerde kerken*, vervat in de drie Formulieren van eenigheid, als de door God in de Schrift geopenbaarde waarheid, te prediken, en alle leeringen, daarmede strijdig, als »dwalingen en ketterijen, met de Heilige Schrift te wederleggen", en die toch reeds jaren lang die beloften geschonden hebben, door, in strijd met die Formulieren, *de onfeilbaarheid dier Schrift, de particuliere genade, het onderscheid der beide naturen in den persoon onzen Heeren, de oefening der tucht over wie »onder den Christelijken naam onchristelijke leer of leven voeren en van hunne dwalingen of schandelijk leven niet afstaan willen*" 3), van den kansel of in geschrifte te bestrijden. Dat ik ook zulk een schriftelijke bestrijding als een diep zondige schending van de heiligste beloften beschouw, kan niemand wraken. We kunnen althans geen goeden dunk hebben van iemand, die belooft *eene leer te prediken, die hijzelf voor valsch houdt*, of zich aanstelt alsof hij in Gods bedehuis de gemeente in haar geloof moest *opbouwen*, maar daarbuiten door zijne schriften haar van dit geloof mocht *afrukken*. Verschilt zulk een bedrijf wel zoo heel veel van gewetenloosheid? Toch is het bekend, dat vele irenische godgeleerden de leer der Ned. Herv. Kerk door hunne schriften hebben ondermijnd en bestreden. Of werpt iemand tegen, dat deze beschuldiging valsch is en zij nooit zulk een band aan de drie Formulieren hebben aanvaard. Ik erken, dat dit niet met zoovele woorden in de bevestigingsformulieren is geëischt. Daar staat enkel, dat zij des Heeren Woord grondig aan hun volk zullen voordragen en met de Heilige Schrift alle dwalingen en ketterijen zullen wederleggen." Maar vooreerst is hier geen sprake van zulken, die aan de Schrift het hoogste gezag betwisten. Er wordt onderstelt, dat er met beroep op die Schrift zelf allerlei valsche leeringen geschreven zijn. Er wordt evenzeer onderstelt, dat de opzieners weten, wat met »de zuivere leer" bedoeld is. En nu spreekt het toch wel vanzelf, dat een kerk van Christus *alleen haar eigen leer* voor »de zuivere leer" kan houden en als zoodanig *moet* doen erkennen. Immers is het eene ongerijmdheid, dat de kerke Gods op de vraag: „Wat is de ware leer?" zou moeten zeggen: „Ik weet het niet." Even onzinnig is het, dat de kerk dit zou moeten antwoorden op de vraag, of *haar* leer de zuivere leer was Dan toch zou ieder van haar eischen, dat zij eerst zelf op dit punt tot zekerheid kwam, alvorens zij anderen de verplichting ging opleggen om die leer als de ware te erkennen en te prediken. Nu blijkt uit het opschrift boven de Liturgische schriften, dat die schriften van de Gereformeerde kerken in Nederland afkomstig zijn, en dus met »zuivere leer" alleen die leer kan bedoeld zijn, die deze kerken in 1619 als »zuiver" hebben geijkt, en die vervat is in de Nederlandsche geloofsbelijdenis, den Heidelbergschen Catechismus en de Dordtsche leerregels. Nog in het begin dezer eeuw werden zij daarvoor erkend, gelijk blijkt uit de onderteekeningsacte der Evangelische gezangen. En naar recht gelden ze in de Ned. Herv. Kerk nu nog evenzeer als op den dag, waarop de Dordtsche Synode uiteenging. In 1864 is van de Haagsche Synode dan ook door sommigen verlangd herstel van de proponentsformule van 1619, en verbod van elke afwijking van de Drie Formulieren van Eenigheid, een verlangen waaraan de Synode zelf den lof van consequent te zijn toekende 4) Maar ik wil toegevender zijn jegens vele irenischen, en aannemen, dat zij den inhoud dier Leerregels niet kennen, wijl ze niet in de kerkbijbels en kerkboeken voorkomen, al strekt hun dit niet tot eer, wijl ze toch én in de onderteekeningsacte der nieuwe Psalmberijming en in die der Evangelische gezangen genoemd worden. In elk geval liggen toch nog de Geloofsbelijdenis en Catechismus voor hunne verantwoording, wijl zij deze wél kennen. En vele irenischen verbreiden leeringen, daarmede in strijd. Hier komt nog bij, dat zeker de meeste irenischen »ja" gezegd hebben op de tweede vraag van het Doopsformulier, luidende: »Of gij de leer, die in het Oude en Nieuwe Testament en in de artikelen des Christelijken geloofs begrepen is, en in de Christelijke kerk alhier geleerd wordt, niet bekent de waarachtige en volkomene leer der zaligheid te wezen?" Met deze »leer" is natuurlijk niet bedoeld de leer van den prediker, die den doop bedient. Dan toch zou men in onze eeuw de meest tegenstrijdige leeringen als *waar* moeten erkennen. Ook is dit zweren bij dezen of dien prediker in lijnrechten strijd met de Schrift, die bij monde van onzen Heer zelf verklaart: »Eén is uw Meester, namelijk Christus" 5). Er staat dan ook: en *in de Christelijke kerk* alhier geleerd wordt. Die kerk nu bestaat niet enkel uit de nu levende belijders, en nog minder alleen uit den persoon des predikers, maar heeft eene geschiedenis van eeuwen achter zich. Ik denk, dat onze vaderen zelfs van verre de mogelijkheid niet ondersteld hebben van zulk een schaamteloos terzijdestellen van de Belijdenisschriften onzer kerken, terwijl men ze formeel behield, en het daarom niet noodig geacht hebben om in de bevestigingsformulieren opzettelijk uit te spreken, dat zij onder »de zuivere leer" verstonden de leer, die vervat is in de drie Formulieren van eenigheid. Zij zullen m. i. geoordeeld hebben, dat dit vanzelf sprak en dus niet behoefde gezegd.

Thans kom ik tot de oefening der tucht. Daaromtrent zegt het bevestigingsformulier voor de ouderlingen, dat zij geroepen zijn »om toe te zien of een iegelijk zich behoorlijk gedrage in belijdenis en in wandel; te verhoeden, dat de Sacramenten ontheiligd worden, zooveel mogelijk is; ook mede tegen de onboetvaardigen (volgens de Christelijke tucht) te handelen; toezicht te nemen op de leer en den wandel van de Dienaren des Woords, dat geen vreemde leer worde voorgesteld, en naarstig wacht te houden tegen de wolven, die in de schaapskooi van Christus mochten komen." En nu is het aan den één'en kant waar, dat de predikanten, bij verzet tegen kerkbesturen, veel meer op het spel zetten dan de ouderlingen. Maar de laatsten stuiten allicht op meer tegenstand in de Gemeente als de eersten, althans als zij het prediken van valsche leer tegengaan en de toelating van ongeloovige jongelieden tot het Sacrament verhinderen willen. En nu, moet ook hier door u, belijders van Christus onder de Synodale hiërarchie, niet worden beleden, dat de ouderlingen vaak hun beloften *niet* zijn nagekomen, zoodat het woord uit het boek der Richteren: »In die dagen was er geen koning in Israel; een iegelijk deed, wat recht was in zijne oogen" 6) reeds jarenlang als uitdrukking kon gelden van den toestand onzer Hervormde kerk? Immers zijn de meest valsche leeringen jaren achtereen frank en vrij gepredikt, en is ook allerlei goddeloos leven gedoogd, zonder dat de opzieners ooit de censuur toepasten. Ja, erger nog. De ouderlingen zijn gehouden om toe te zien, dat het Sacrament *niet* ontheiligd worde. Maar de Synode *verbiedt* hun dat te doen. Zij toch heeft onlangs bepaald: »Wordt de mate van *verkregen kennis* door de meerderheid van de afgevaardigden des kerkeraads voldoende bevonden, dan heeft de aanneming voortgang, wanneer de aannemelingen zich bereid verklaren toestemmend te antwoorden op de vragen, die hun naar art. 39 zullen worden gedaan. De *Heraut* voegt er bij: »Met de geschiedenis voor ons weten wij intusschen, dat de beantwoording van art. 39 niet het allergeringste bezwaar oplevert voor de volstrekte loochenaars van den Christus en zijn mysteriën." 7) Zoo moet dan de ouderling bij de bevestiging beloven te waken tegen de prediking van valsche leer, tegen onchristelijk leven en tegen ontheiliging van het sacrament. Maar komt het nu op de nakoming dier beloften aan, dan verbiedt de Synode hem dit laatste. Ik laat thans onbesproken of de ouderlingen alleen door de kerkbesturen of ook door de predikers, met wie ze te doen hebben, in de vervulling van hun roeping worden tegengewerkt. Dit zal wellicht in verschillende plaatsen verschillend zijn. In deze stad is na de invoering van het kiescollege, zoover ik weet nooit, eene poging aangewend door de